

Dandselærer Jørgen Gad Lund

1797-1848

Retssagen og Dommen

Af Per Sørensen

Som jeg skrev i Trin og Toner nr. 8 2018, har jeg altid været dybt fascineret af omvandrende Dandseinformator Jørgen Gad Lund, og, at jeg havde fået en fornyet interesse for ham, idet jeg havde fundet følgende avisartikel fra 1843 om ham på Mediamstream, som er stedet, hvor man kan læse gamle avisartikler og avisomtaler. Det ser ud, som om han er kommet i konflikt med loven ved, at han blev pågrebet i homoseksuel aktivitet med en anden herre. I bl.a. Thisted Amtsavis torsdag d. 19-10-1843:

I en bekendt Sag imod Dandselærer Jørgen Gad Lund og en Marqueur Hans Peter Larsen, der vare tiltalte for uteerligt (!) Forhold, har Højesteret i Tirsdags dømt Jørgen Gad Lund og Hans Peter Larsen til Fængsel paa Vand og Brød, den første i 6 Gange 5 Dage og den sidste i 3 Gange 5 Dage. Ved Hof og Statsrettens Dom af 15de August 1843, der iøvrigt stadfæster Bytingsdommen,

var Hans Peter Larsen idømt 8 Maaneders Forbedringshuusarbeide, hvorimod ved Slagelse Kjøbstads Extrarets Dom af 15de Juni 1843 Hans Peter Larsen var frifundet for Actors videre Tiltale, og Jørgen Gad Lund dømt til at hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 1 Aar.

Jeg lovede at ville prøve at få de gamle domme fundet frem fra arkiverne – så jeg igen kunne skrive og fortælle, hvad der står i dem.

Hvis jeg havde vidst, hvor stort et arbejde det ville blive at finde disse domme – og læse og forstå dem, havde jeg måske ikke sagt, jeg ville skrive igen. Jeg har fået hjælp af min gode ven, Steffen Riis, fra Kolding, der er en dygtig slægtsforsker og meget dygtig til at læse gotisk håndskrift – hvis ikke jeg havde haft ham, var det aldrig lykkedes. Han har brugt mange, mange timer på at oversætte materialet til latinske bogstaver, så jeg også kunne læse det. Hele sagen resulterede i, at vi har været nødt til at rejse til København 2 gange og besøge Rigsarkivet for at finde materialet. Jeg ved ikke, om I kender fjernsynsudsendelsen om "Forsvundne Arvinger"; men jeg har følt, vores arbejde har været på samme måde – blot uden der var fjernsyn på. Jeg har også dyb respekt og er vild imponeret over det danske arkivvæsen. Ligesom man ser i fjernsynet – med mange kilometer af arkivmateriale om alle danskeres liv gennem tiderne, har det også være muligt at finde denne sag om Dandselærer Jørgen Gad Lund og Marqueur Hans Peter Larsen. Det har også været en underlig fornemmelse at sidde og arbejde

med sagen, som omhandler over 200 håndskrevne sider arkivmateriale, hvor man kommer rigtig tæt på personerne, og man føler, at man næsten har været sammen med dem.

Sagens omfang har været på følgende måde:

En politirapport ved Slagelse politimyndighed 18-3-1843

Så er den kommet op i Slagelse Byret – hvor retten har indhentet dokumentation fra hele Danmark for at konstatere om arrestanterne tidligere har være straffet og om hvordan de har opført sig på deres arbejdspladser og blandt venner – det ligger som bilag.

Byretten dømmer Jørgen Gad Lund til at hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 1 Aar og Hans Peter Larsen blev frikendt.

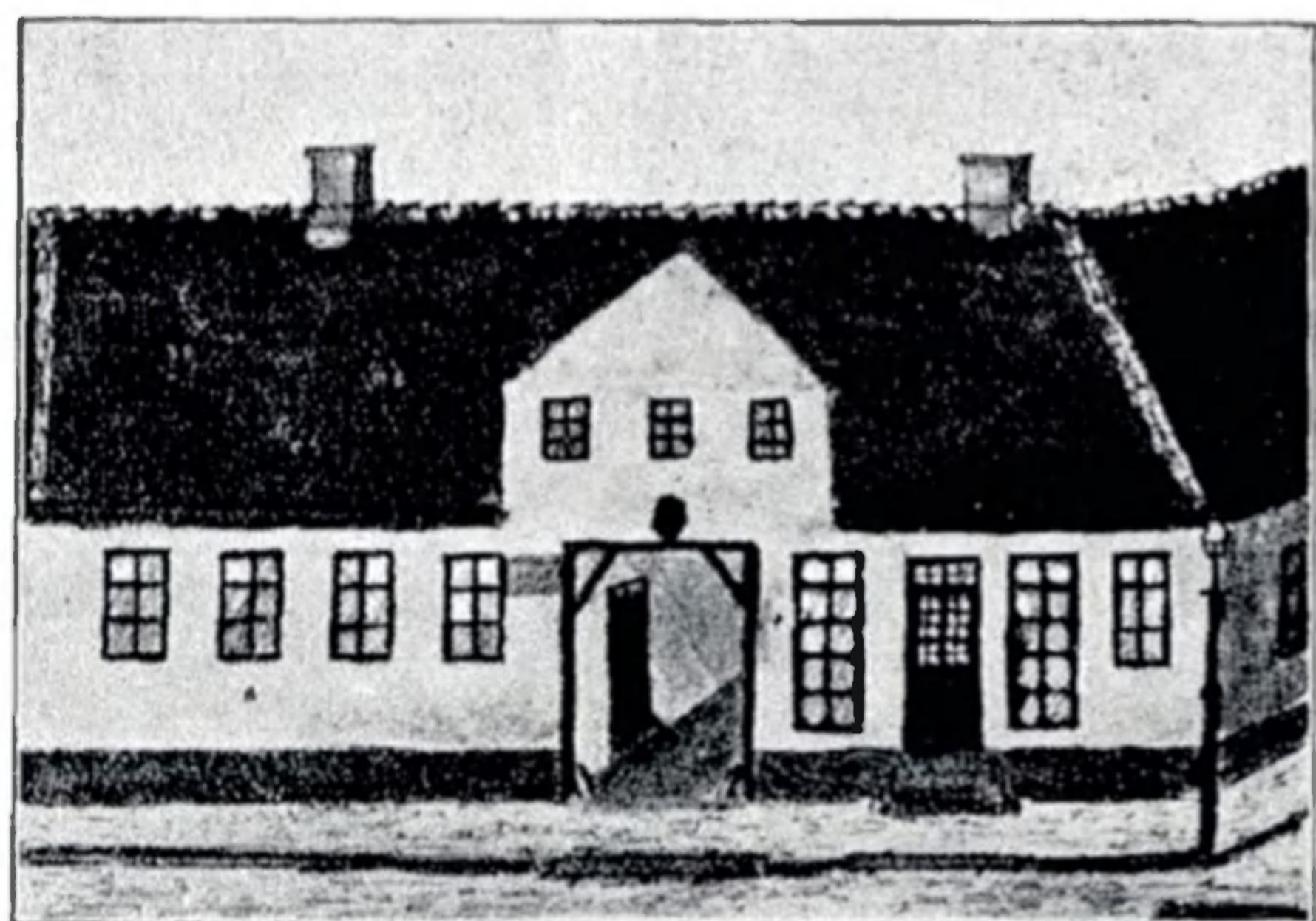
Derefter bliver dommen appelleret og kommer op i Landsretten (Hof og Statsretten) med mange nye sagsakter Landsretten dømmer Jørgen Gad Lund til at hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 1 Aar og Hans Peter Larsen til at hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 8 måneder.

Derefter bliver dommen appelleret og kommer op i Højesteret med mange nye sagsakter – her har sagen et omfang på næsten 100 sider.

Højesteret dømmer Jørgen Gad Lund og Hans Peter Larsen til Fængsel paa Vand og Brød, den første i 6 Gange 5 Dage og den sidste i 3 Gange 5 Dage.

Jørgen Gad Lunds forsvarer i Højesteret,
Peter Salicath

Den gamle Postgaard set fra Smedegade fra
1774-1875

Men hvad var det egentligt, der skete?: I slutningen af februar måned 1843 indlogerede den 46-årige danselærer, Jørgen Gad Lund, sig på Postgården i Slagelse, hvor Gæstgiver Fritz Christian Thomsen er forpagter og vært. Gad Lund har formentligt haft danseundervisning på stedet.

Jørgen Gad Lund må have fået følelser for den 19-årige unge tjener og marqueur Hans Peter Larsen, idet danselæreren efter nogle få dage, en aften, kyssede ham på postgårdens loft. Efter nogle dage kom den unge tjener, Hans Peter Larsen, en aften op med aftensmad til Jørgen Gad Lund, og de indledte et seksuelt forhold på Gad Lunds værelse.

Den 14. marts blev Gæstgiver Thomsen af en af karlene gjort opmærksom på, at tjeneren, H. P. Larsen, har fået sygdom i de nedre regioner. Gæstgiver Thomsen kalder den unge mand til sig – og i første omgang siger han, at han har fået det ved omgang med en kvinde; men ved vedblivende pres og forhør går han til bekendelse og siger, at han har haft et forhold til danselærer Lund (senere påviser en distriktslæge, at det var ganske ufarlig sygdom, og intet havde med danselæreren at gøre).

Fra den 14. til den 16. marts var Jørgen Gad Lund rejst til Korsør i et ærinde – men han kom tilbage igen om aftenen den 16. marts.

Gæstgiver Thomsen havde nu udtænkt en plan om, at danselæreren og den unge mand skal tages på fersk gerning. Han siger til Hans Peter Larsen, at han skal besøge Jørgen Gad Lund på hans værelse den 17. marts – om aftenen og lokke danselæreren i en fælde ved at indlede et seksuelt forhold til ham. Det sker, og på et givent signal kom Gæstgiver Thomsen og 3 andre gæster brasende ind på Gad Lunds værelse og så, at de havde et uterligt forhold. De 4 personer havde gemt sig på værelset lige overfor, så de hurtigt kunne komme ind på danselærerens værelse. Det var Gæstgiver Thomsen, Handelsrejsende Bieler fra Hamborg og Grotjan fra Lübeck samt Exam: Juris Jens Augustinus Jensen.

I forhørsprotokollen står om, da danselæreren bliver opdaget. *”Han skiftede øieblikkelig Farve og geraadede synligen i en meget forvirret og fortvivlet Tilstand samt svarede aldeles Intet paa Vidnets Forehold om det skammelige i hans Forhold.”*

Jørgen Gad Lund bliver anholdt samme aften.

Allerede dagen efter har vi politiforhør på Slagelse Rådstue.

Nu starter en lang og opslidende rets-sag gennem 3 retsinstanser som først slutter i ultimo Oktober 1843. I alt den tid er Jørgen Gad Lund arresteret og lever i arresten i Slagelse. Han er meget

påvirket af sagen og lider voldsomt og får et stort knæk af sagen. Efter Retssagen skal han blive i arresten og modtage sin straf på vand og brød; men han bliver løsladt d. 3 december 1843. Hele straffen er altså udstået inden udgangen af 1843, men der har han også være en knækket mand. Om han helt stopper som omrejsende danselærer har det ikke været muligt at konstatere; men jeg kan ikke finde nogle annoncer om danseundervisning efter denne sag. Kun én gang mere har jeg kunnet finde noget om ham det var til forældrenes Guldbryllup i 1846.

Både Jørgen Gad Lund og den unge marqueur Hans Peter Larsen havde aldrig tidligere været straffet og i sagens akter ligger mange positive anbefalinger til begge fra myndigheder og bekendte i deres omgangskreds. Her kommer eksempler på Jørgen Gad Lunds anbefalinger fra bekendte:

Herreds Fogde i Ringkøbing – John Finsen

Efter Begjæring af Dandseinformator Jørgen Gad Lund meddeles ham herved overensstemmende med Sandhed det Vidnesbyrd, at ieg har kjendt ham i en Tid af 14 a' 15 sidstforløbne Aar, i hvilket Tidsrum han oftere selv [har] givet mine Børn Underviisning i Dands, og i længere Tid opholdt sig i mit Huus, at jeg aldrig har erfaret eller mærket noget til Usædelighed i hans Opførsel, men at jeg stedse har havt Grund til at ansee ham for et beskeden, godmodigt, tjenstagtigt og ordentligt Menneske. –

Ringkøbing den 28de Marts 1843

John Finsen

*Cancellieraad Bye og
Herredsfoged.*

Hrr Jørgen Gad Lund, som siden han forlod det Kongelige Theater i Kiøbenhavn, bestandigen har informeret i Dands, er mig bekjendt fra hans Faders Huus og siden efter, som et altid meget anstændigt og veldannet Menneske. Han har ved at informere overalt baade i de danske Provindser og i Holsteen erholdet baade Stands og Levnets Dan-nelse, som har gjort ham Almindeligen baade agtet og elsket hvor han er gaaet frem. - Godgjørenhed et hans Hovedcaracteer hvorfor mange haver Aarsag til, at velsigne ham. Hvad der kommer fra hans Pen baade af Prosa og Digte vidner om en bliid og dannet baade Aand og Hjerte, og er det mig en sand Glæde, saavel at kunne bevidne den fortjente Høiagtelse, hvormed jeg altid tænker mig denne min agtbare Ven.

Aakjer Præstegaard den
10de April 1843.

Balle

Sognepræst til Aakier paa Bornholm

Dandseinformator Jørgen Gad Lund, der flere Gange i længere Tid har logeret hos mig, under sine Ophold paa Bornholm, ja endog ligget i Seng hos mig, ham har jeg kjendt i de sidste Tyve Aar, og saaledes oftere være Vidne til mange af ham udbrede gode og ædle Handlinger, saaledes har han altid som en kiærlig Søn reddet sine i smaae Omstændigheder værende Forældre af enhver Forlegenhed, for Størstedelen underholdt sine Sødskende, og tvende af sin Fader og Moderløse Broder-Børn, og været hjælpsom mod enhver Trængende der bad ham[om] noget. - Hans Vandel i det Hele taget har jeg altid troet var uden mindste Pletter, hvilket jeg efter Forlangende under min Haand og Segl bekræfter. -

Aakirkebye paa Bornholm
d. 11te April 1843.

LL. Balle

Borgerrepræsentanternes Formand

Hrr Jørgen Gad Lund gav I forrige Aars Juni og Juli Maaneder endeel af Dicip-lene ved Herlufsholms Skole Information i Dands, Stiftelsen havde Aarsag at være meget vel tilfreds med ham baade som

Af Hr. Cancellieraad Rømer har jeg erholdt tilbageleveret den af mig af led Sikkerhed for de i den mod mig anlagte Justitssag paaløbende Omkostninger, deponerede Panteobligation stor: 400 Rdl. ligesom jeg ogsaa i øvrigt har erholdt tilbage samtlige de af mine Eien-dele som have været i hans Værge, skee at jeg aldeles intet Krav har i den ommeldte Henseende paa Cancellieraad Rømer. -

P: t: Slagelse Byfogedcontoir d. 3 December 1843.
J: G: Lund.

Lærer og i enhver anden Henseende. Han iagttog Timerne med Nøiagtighed og underviiste med Stil, saa Ungdommen profeterede godt især i Betragtning af den korte Tid de nøde Under-visning. Ikke mindre Grund har jeg til at være fornøiet med hans øvrige Forhold her, da han stedse iagttog en sømmelig Alvorlighed, forenet med Høflighed og passende Omgangsform med Diciplene, som derved fattede Agtelse og Godhed for ham. Jeg tør paa Grund heraf, og med den Overbeviisning, som den omtalte korte Tids Bekjendtskab til ham kan give, da anbefale ham, som en Mand, til hvis Ledsagelse saavel enkelte familier, som en offentlig Undervisnings Anstalt, kan betro Ungdommen.

Herlufsholm d. 4de Februar 1843

C Winding Brorson

Justitsraad, Professor og Rector.

R: a: D: [Ridder af Dannebrog]

Jørgen Gad Lund har været en dygtig danselærer og haft rigtig mange elever - han var en holden mand, og han hjalp gerne personer i nød. Han understøttede sine gamle forældre, der boede i degneboligen i Åkirkeby. Han understøttede niecer og nevøer, som var blevet forældreløse efter hans brødrers og deres koners bortgang, og man læser i anbefalingerne, at man altid kunne få hjælp hos ham.

I forbindelse med hans løsladelse fandt vi i arkivet den kvittering, Jørgen Gad Lund havde skrevet, og hvor han bl.a. får sine panteobligationer på 400 Rigsdaler tilbage, da de havde været tilbageholdt som sikkerhed for Rettens udgifter.

Af Hr. Cancellieraad Rømer har jeg erholdt tilbageleveret den af mig til Sikkerhed for de i den mod mig anlagte Justitssag paaløbende Omkostninger, deponerede Panteobligation stor: 400 Rdl. ligesom jeg ogsaa i øvrigt har erholdt tilbage samtlige de af mine Eien-dele som have været i hans Værge, skee at jeg aldeles intet Krav har i den ommeldte Henseende paa Cancellieraad Rømer. -

P: t: Slagelse Byfogedcontoir

d: 3 December 1843.

J: G: Lund.

I 1846 var han på Bornholm til forældrenes guldbryllup, og måske var han allerede dengang bosat på sin barndoms ø, for han døde ugift i Aaker 1848 af kramper og brystsvaghed - 52 år gammel.

Det bekjendtskjøres sørgeligt for fraværende Slægt og Venner, at vor elskede Søn, Jørgen Gad Lund, i sin Alders 52 Aar, ved et Krampetilfælde, pludselig omskiftede Tiden med Evigheden, den afvigte 1ste September, efter i flere Da-

ge forud at have havt Anfald af Krampe i Brystet. Fra Hans tidligste Alder, og lige til sin Bortgang herfra fandt han sin største Glæde i at Gjøre Vel mod Alle, Men især var han altid en utrættelig Velgjører mod sine forældre og søskende, der alle føle Tabet ved hans altfor tidlige Bortgang.

Aakjær Degnegaard paa Bornholm, d. 4de Septbr. 1848

Jens Lund, Kirkesanger – Sara Christiane Lund, fød Gad.

På det dansemæssige område har han helt sikkert betydet meget mere for hele Danmark, end vi hidtil har troet – Han er allestedsnærværende fra 1821 til 1843 i hele kongeriget. Og mange må have lært at danse af ham. Ikke mindst på Bornholm, som jo var hans hjemsted, har hans indflydelse på det dansemæssige betydet rigtig meget. Mange af de specielle danse fra Bornholm har rødder direkte tilbage til Jørgen Gad Lund. Danse som Fandango, Kjærlighed forudan Strømper, Tante Lett, Kjælaflikkara-Turn er direkte fra Jørgen Gad Lunds repertoire.

Jeg har de sidste 30 år, fra tid til anden, beskæftiget mig med Jørgen Gad Lunds liv og danse. Efter alle de nye oplysninger, der er kommet de sidste år, er jeg nødt til at begynde igen – så jeg er slet ikke færdig med ham – tværtimod, det er først nu, jeg skal til at begynde :-).

Kilde:

Mediastream fra Internettet

Retssag fra Rigsarkivet

Per Sørensen: Danseinformator Jørgen Gad Lund 1797-1848 - Meddelelser fra Dansk Dansehistorisk Arkiv 23 – 2004 – Side 13-23

Per Sørensen: Danseinformator Jørgen Gad Lunds danse - Meddelelser fra Dansk Dansehistorisk Arkiv 25 – 2006 – Side 13-33

Pia & Per VIII – 6 gamle selskabsdanse fra 1800-Tallets Balsale – Jørgen Gad Lunds Danse

Hvis der er nogle, der er interesseret i de to store artikler, jeg har skrevet om Jørgen Gad Lund – kan man sende mig en mail piaper@stofanet.dk – og I vil få en PDF – fil.